

VI-KI TEXNOLOGIYALARI YORDAMIDA CHET TILI SIFATIDA INGLIZ TILINI O'RGANUVCHI TALABALAR UCHUN AKADEMIK YOZISH QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MASALALARI

Umarova Gulmira Abduganiyevna

O'z DJTU Ingliz tili 2-fakulteti Ingliz tili Nazariy aspektlari №2 kafedrası

o'qituvchisi

rosa_0204@mail.ru

Abstract. The incorporation of digital tools into academic writing has greatly improved students' writing abilities across different levels of education. Instruments like grammar checkers, citation tools, plagiarism detection software, and collaborative platforms assist students in producing well-structured and academically appropriate texts. These technologies not only support the development of technical writing skills but also promote broader access to education, giving learners from varied backgrounds more opportunities to enhance their writing. AI-powered writing assistants are particularly effective in minimizing grammatical mistakes and enriching vocabulary, while multimodal tools foster creativity by allowing students to include visual and auditory components in their assignments. However, the review highlights a potential drawback: excessive reliance on such tools may hinder the growth of critical thinking and creativity, which are vital for strong academic writing. These findings underscore the need for integrating digital literacy education into curricula, helping students use digital tools wisely and in ways that support, rather than replace, analytical and creative skill development. Moreover, teacher training is crucial so educators can effectively guide students in using these tools. A balanced use of digital resources ultimately supports the advancement of academic writing and contributes to the broader objective of nurturing digitally competent, well-rounded learners.

Annotatsiya: Raqamli vositalarning akademik yozuvga joriy etilishi turli ta'lim bosqichlarida talabalarning yozuv ko'nikmalarini sezilarli darajada yaxshiladi. Grammatika tekshiruvchilari, iqtibos keltirish vositalari, plagiat aniqlash dasturlari va hamkorlik platformalari kabi vositalar talabalarni tuzilmali va akademik talablarga mos yozma ishlar yaratishda qo'llab-quvvatlaydi. Bu texnologiyalar nafaqat texnik yozuv ko'nikmalarini rivojlantiradi, balki ta'limga kengroq kirishni ham ta'minlaydi, shu orqali turli ijtimoiy va ta'limiy kelib chiqishga ega o'quvchilarga yozuv mahoratini oshirish uchun ko'proq imkoniyat yaratadi.

Sun'iy intellekt asosidagi yozuv yordamchilari ayniqsa grammatik xatolarni kamaytirish va so'z boyligini oshirishda samarali bo'lib, multimodal vositalar esa talabalar ishlariga vizual va audio elementlarni qo'shish imkonini yaratish orqali ijodkorlikni rag'batlantiradi. Biroq, tahlil shuni ko'rsatadiki, bu vositalardan ortiqcha

foydalanish tanqidiy fikrlash va ijodiy yondashuv kabi kuchli akademik yozuv uchun zarur bo'lgan qobiliyatlarning rivojlanishini sekinlashtirishi mumkin.

Ushbu xulosalar raqamli savodxonlikni o'quv dasturlariga kiritish zarurligini ta'kidlaydi — bu talabalarni raqamli vositalardan oqilona, o'z yozuv ko'nikmalarini tahliliy va ijodiy fikrlash bilan to'ldiradigan tarzda foydalanishga o'rgatadi. Bundan tashqari, o'qituvchilar uchun maxsus malaka oshirish kurslari ham muhim, chunki ular talabalarga bu vositalardan samarali foydalanishda yo'l-yo'riq ko'rsatishi kerak.

Oxir-oqibatda, raqamli resurslardan muvozanatli foydalanish nafaqat akademik yozuvni rivojlantiradi, balki raqamli texnologiyalarga moslashgan, har tomonlama yetuk shaxslarni shakllantirishga ham xizmat qiladi.

Аннотация: Интеграция цифровых инструментов в академическое письмо значительно улучшила навыки письменной речи студентов на разных уровнях образования. Такие средства, как проверка грамматики, инструменты для оформления ссылок, программы для обнаружения плагиата и платформы для совместной работы, помогают студентам создавать структурированные и соответствующие академическим стандартам тексты. Эти технологии не только способствуют развитию технических навыков письма, но и расширяют доступ к образованию, предоставляя учащимся из различных социальных и образовательных слоев больше возможностей для совершенствования своих письменных умений.

Особенно эффективны помощники на базе искусственного интеллекта, которые снижают количество грамматических ошибок и обогащают словарный запас. Мультимодальные инструменты, в свою очередь, способствуют развитию креативности, позволяя студентам включать в свои задания визуальные и аудиокомпоненты.

Однако обзор указывает и на потенциальный недостаток: чрезмерная зависимость от таких инструментов может затормозить развитие критического мышления и творческого подхода — ключевых компонентов сильного академического письма. Эти выводы подчеркивают необходимость включения цифровой грамотности в образовательные программы, чтобы помочь студентам использовать цифровые инструменты разумно — как дополнение, а не замену аналитическому и творческому мышлению.

Кроме того, профессиональная подготовка преподавателей играет важную роль, так как они должны уметь эффективно направлять студентов в использовании этих инструментов. В конечном итоге, сбалансированное применение цифровых ресурсов способствует развитию академического письма и достижению более широкой цели — формированию всесторонне развитых, цифрово грамотных учащихся.

Kalit soʻzlar: raqamli texnologiyalar, plagiat, sunʼiy intellekt, iqtibos keltirish, ijodiy fikrlash

Raqamli vositalar taʼlim sohasini, ayniqsa akademik yozuv sohasini tubdan oʻzgartirdi. Ushbu innovatsion vositalar oʻqitish va oʻrganishga yangicha yondashuvlarni taklif etib, keng tarqalmoqda. Ularning ommalashuvi natijasida talabalarning murakkab gʻoyalarni ifodalash, akademik standartlarga amal qilish va yozma ishlarining umumiy sifatini oshirish qobiliyatlari ortmoqda (Zhao, 2024; Pitura, 2023; Link va boshq., 2023). 2019–2024 yillarda olib borilgan tadqiqotlar shuni koʻrsatadiki, raqamli vositalar til koʻnikmalarini rivojlantirish, fikrlarni samarali tartibga solish va tezkor fikr-mulohazalarni taqdim etishda muhim rol oʻynaydi—bularning barchasi akademik yozuv uchun zaruriy elementlardir (Wu & Murti, 2024; Wang, 2024).

Yuqori darajadagi grammatik tekshiruvchilar, iqtibos menejerlari, plagiat aniqlash dasturlari va hamkorlik platformalari kabi vositalar talabalarga tilni aniqlashtirish va fikrlarni mantiqiy tarzda ifodalash imkonini beradi. Bundan tashqari, bu vositalar anʼanaviy sinf xonalaridan tashqarida ham oʻrganishni qoʻllab-quvvatlaydi, bu esa talabalarni yozuv jarayonining har bir bosqichida resurslar, fikr-mulohaza va koʻrsatmalarga uzluksiz kirish huquqi bilan taʼminlaydi (Dja'far & Hamidah, 2024; Garcés-Manzanera, 2024).

Bunday imkoniyatlar talabalarni yozishga faol jalb etadi va vaqt oʻtishi bilan ularning koʻnikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Tadqiqotlar shuni koʻrsatadiki, raqamli vositalardan foydalangan talabalar anʼanaviy metodlarga tayanganlarga qaraganda yaxshiroq tuzilgan va grammatik jihatdan aniqroq yozma ishlar tayyorlaydilar (Wang & Bonk, 2024; Guo & Li, 2024).

Raqamli texnologiyalarni taʼlimga integratsiyalash talabalarning yozuv koʻnikmalarini qoʻllab-quvvatlashda juda muhim boʻlib, bu vositalarning asosiy akademik qobiliyatlarga qanday taʼsir qilishini chuqurroq tushunishni talab qiladi. Akademik yozuv oliy taʼlimning ajralmas qismidir va u tanqidiy fikrlash, tahliliy mulohaza va tuzilmaviy dalillarni rivojlantirishga xizmat qiladi (Purser va boshq., 2020; Perkins va boshq., 2024).

Texnologiyani yozuv jarayoniga kiritish yuqori sifatli yozuv yordamini ayniqsa akademik muloqot koʻnikmalarini rivojlantirishda qoʻshimcha yordamga muhtoj boʻlgan turli guruhlardan boʻlgan talabalar uchun yanada ochiqroq qiladi. 2020–2024 yillardagi raqamli savodxonlikka oid tadqiqotlar raqamli vositalar taʼlimda tenglikni oshirib, turli ijtimoiy va taʼlimiy kontekstdagi talabalar uchun resurslarga kirish imkonini kengaytirayotganini taʼkidlaydi (Burns va boshq., 2023; Gustilo va boshq., 2024; Lin, 2024).

Samarali raqamli vositalar va eng yaxshi amaliyotlarni aniqlash orqali ushbu tadqiqot raqamli savodxonlikni rivojlantirish va talabalarni texnologiyaga asoslangan

jamiyat talablari uchun tayyorlashga hissa qo'shadi. Ta'lim amaliyotlari rivojlanar ekan, zamonaviy raqamli vositalarning imkoniyatlaridan to'liq foydalanish uchun o'qitish metodlari va resurslarini moslashtirish zaruriyati ortib bormoqda.

Ta'lim texnologiyalari kontekstida raqamli vositalarni integratsiyalash ko'proq shaxsga moslashtirilgan, qulay va kengaytiriladigan o'quv tajribasiga o'tish bo'lib hisoblanadi (Demirbaş & Şahin, 2023). Ushbu vositalar, ayniqsa raqamli davrda, barcha o'quv va kommunikatsiya jarayonlariga texnologiya ta'sir ko'rsatayotgan bir vaqtda, asosiy akademik ko'nikmalarni shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

So'nggi tadqiqotlar raqamli vositalarning o'quvchilarning ishtirokini oshirish va individual o'rganish imkoniyatlarini yaratishdagi o'sib borayotgan rolini ta'kidlamokda (McNaughton & Jesson, 2023; Odo, 2024). Bundan tashqari, ushbu vositalardan foydalanish yozuvni rivojlantirish bilan birga tanqidiy fikrlash va muammoni hal qilish kabi zamonaviy bilimga asoslangan jamiyat uchun zarur bo'lgan boshqa muhim kompetensiyalarni ham rivojlantiradi (Aksela va boshq., 2024; Benetos, 2023).

Ta'lim tobora ko'proq texnologiyaga asoslanar ekan, raqamli vositalarning o'quv ehtiyojlarini qo'llab-quvvatlash va ta'limdagi nomutanosibliklarni bartaraf etishdagi salohiyati kengayib bormoqda (Nguyen & Tran, 2024).

Ushbu tizimli adabiyot sharhi (SLR) 2019–2024 yillarda chop etilgan muhim tadqiqotlar asosida raqamli vositalarning akademik yozuvga ta'sirini tahlil qilishni maqsad qilgan. Qattiq metodologik yondashuv asosida ushbu sharh dolzarb tendensiyalarni, tadqiqotdagi bo'shliqlarni va sohadagi ta'sir doiralarini aniqlaydi.

Tadqiqotni yo'naltiruvchi asosiy savollar:

Raqamli vositalar talabalar yozuv ko'nikmalarini qanday yaxshilaydi?

Akademik yozuvda sun'iy intellekt asosidagi vositalardan noto'g'ri foydalanishning axloqiy oqibatlari qanday?

Ushbu ilmiy manzaraning tizimli tahlili orqali, tadqiqot raqamli vositalar yordamida yozuv ko'nikmalarini rivojlantirish bo'yicha chuqurroq tushuncha beradi va kelajakdagi ta'lim amaliyoti hamda tadqiqot yo'nalishlariga yo'l ko'rsatadi.

Akademik yozuvdagi ijobiy va salbiy o'zgarishlar

Raqamli vositalar tezlik, aniqlik va tuzilma jihatidan akademik yozuvni sezilarli darajada yaxshiladi. AI yozuv yordamchilari, grammatika tekshiruvchilari, plagiat aniqlagichlar va hamkorlik platformalari kabi vositalar yozuv jarayonini soddalashtirib, til aniqligini oshirib, fikrlarni tartibga solishda yordam beradi.

Biroq, bu vositalar yozuvni tezlashtirish va yangilikni ta'minlash kabi ko'plab afzalliklarga ega bo'lsa-da, ular bilan bog'liq ayrim muammolar ham mavjud. Texnologiyaga haddan tashqari bog'lanish ijodkorlikni susaytirishi, tanqidiy fikrlashni cheklashi va avtomatik fikr-mulohazalarga qaramlikni kuchaytirishi mumkin. Shu

sababli, yozuvda fikrni anglash va ijodiy yondashuvni saqlab qolish uchun raqamli vositalardan foydalanishni an'anaviy yozuv uslublari bilan muvozanatli ravishda amalga oshirish muhimdir.

Raqamli vositalarni joriy qilish bo'yicha tavsiyalar

Ushbu tadqiqot raqamli vositalardan muvozanatli foydalanishni tavsiya etadi. Bu vositalar asosiy akademik yozuv ko'nikmalarini to'ldirishi kerak, lekin ularning o'rnini bosmasligi lozim. Raqamli savodxonlik bo'yicha treninglar ayniqsa texnologiyaga kirish imkoni cheklangan talabalar uchun zarur.

Ta'lim muassasalari talabalarni akademik yozuvni rivojlantirishda raqamli vositalardan samarali foydalanish bo'yicha o'qitishi kerak. Shuningdek, texnologiyadan foydalanishni axloqiy yondashuvlar, xususan, AI yordamchilaridan foydalanish madaniyati bilan birga o'rgatish kerak. Multimodal yozuv uslublarini (vizual, audio va interaktiv elementlarni birlashtirish) til o'rganishda qo'llash esa talabalar ijodkorligini oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Benetos, K. (2023). Digital Tools for Written Argumentation. In Digital Writing Technologies in Higher Education: Theory, Research, and Practice (pp. 81-99).
2. Demirbaş, İ., & Şahin, A. (2023). The effect of digital stories on primary school students' creative writing skills. *Education and Information Technologies*, 28(7), 7997-8025.
3. Dja'far, V. H., & Hamidah, F. N. (2024). The Effectiveness of AI Technology in Improving Academic English Writing Skills in Higher Education. *Journal of Language and Literature Studies*, 4(3), 579-593.
4. Graham, S. (2019). Changing how writing is taught. *Review of Research in Education*, 43(1), 277-303.
5. Gustilo, L., Ong, E., & Lapinid, M. R. (2024). Algorithmically-driven writing and academic integrity: exploring educators' practices, perceptions, and policies in AI era. *International Journal for Educational Integrity*, 20(1), 3.
6. Link, S., Cotos, E., & Dinca, A. (2023). Towards Defining Digital Writing Quality. In Digital Writing Technologies in Higher Education: Theory, Research, and Practice (pp. 435-445).
7. Pitura, J. (2023). Digital Note-Taking for Writing. In Digital Writing Technologies in Higher Education: Theory, Research, and Practice (pp. 101-119).
8. Wang, C., Li, Z., & Bonk, C. (2024). Understanding Self-Directed Learning in AI-Assisted Writing: A Mixed Methods Study of Postsecondary Learners. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 100247.

9. Wu, T. T., Silitonga, L. M., & Murti, A. T. (2024). Enhancing English writing and higher-order thinking skills through computational thinking. *Computers & Education*, 213, 105012.

10. Zhao, D. (2024). The impact of AI-enhanced natural language processing tools on writing proficiency: an analysis of language precision, content summarization, and creative writing facilitation. *Education and Information Technologies*, 1-32.